

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. decembra 1901.

Politični oddelek.

V naprej pokopan projekt.

Ko je pred nekaj tedni v državnem zboru nastala kriza in se je reklo, da mora ministrstvo ali odstopiti ali državni zbor razpustiti, ker ni čisto nič upanja, da bi se proračun pred Božičem rešil, tedaj so skoro vse stranke priskočile Körberju na pomoč ter se zjedini na to, da se reši proračunsko vprašanje potom provizorija. Zajedno so nemške stranke — izvzemši le Vsenemce — se izrekle za to, naj se, po rešitvi proračuna a še predno pride na razpravo nagodbo z Ogrsko, poskusi doseči spravo, to je, rešiti narodnostno vprašanje po dogovoru mej prizadetimi zastopniki različnih narodnosti.

Vlada je sicer prvotno mislila, lotiti se rešitve narodnostnega vprašanja šele po nagodbi. a videvši pripravljenost Nemcev, storiti ta poskus že poprej, se je udala brez obotavljanja in hoče takoj storiti ta poskus.

Vlada stoji, če smemo verjeti zatrdilom oficijoznih časopisov, na stališču, da naprej poskusi doseči porazumljenje mej Čehi in mej Nemci, potem pa da pritegne tudi zastopnike vseh drugih narodov. Slovencem bi bilo gotovo ljubše in ugodnejše, ko bi se narodnostni problem skušal skupno rešiti, zakaj, če se reši naprej za Čehe, je mogoče, da se s tem ustvari podlaga, s katero se morda ne bomo mogli sprijazniti, zlasti ne z ozirom na Slovence zunaj Kranjske. Mogoče je seveda tudi, da ta eventualnost ne nastopi. Z vladnega stališča je seveda popolnoma umevno, da skuša vlada doseči spravo najprej mej Čehi in Nemci, ne le ker je tu premagati največje težave ampak tudi zategadelj, ker zamore vlada pač prenašati opozicijo Slovencev, Hrvatov in Malorusov, opozicije Čehov zlasti pri nagodbi ne more prenašati, nego je nagodba izgubljena, če jo hočejo Čehi pokopati z obstrukcijo.

Vlada se je torej začela pripravljati za češkonemške upravne konference, ki naj bi se začele že v začetku prihodnjega meseca, a že sedaj se kaže, da tudi ta poskus ne bo imel uspeha, da se tudi ta poskus izjalovi, kakor so se izjalovili vsi prejšnji.

Že od vsega začetka se je kazalo, da Vsenemška stranka teh priprav za nove upravne konference ni kar nič vesela. Ta stranka, ki hoče vedno radikalnejša biti, kakor so vse druge nemške stranke, nastopila je že večkrat proti drugim sorodnim nemškim klubom in danes je položaj tak, da vse druge nemške stranke tako plešejo, kakor piska Schönerer.

Tudi v tem slučaju se je tako zgodilo. Schönerer je izdal parolo, da je vsaka sprava nemogoča in popolnoma izključena, dokler ni uveljavljen nemški državni jezik in proglasil je kot izdajalca vsakega nemškega poslanca, ki bi se udeležil pripravljanih upravnih konferenc.

To je pomagalo. Nemški nacijonalc so hitro zlezli pod klop. Opravičujejo se s tem, da reprezentirajo Vsenemci večino nemškega prebivalstva na Češkem, da je torej njihova beseda odločilna ter da je vsaka sprava nemogoča, ako je Vsenemci ne odobré.

Nemški nacijonalc odklanjajo sicer vsako odgovornost za posledice, ki utegnejo nastati iz tega, da se sporazumljenje ne doseže, in nalagajo to odgovornost izključno Vsenemcev, pa to je povse postranskega pomena. Glavno je, da nemški nacijonalc iz strankarskih ozirov nečejo skleniti nikake sprave, ako s to spravo niso zadovoljni Vsenemci.

S tem je najnovejša akcija za saniranje parlamentarnih in notranjepolitičnih razmer onemogočena, s tem se pravna akcija v naprej pokopana, zakaj na to še v sanjah ni misliti, da bi nad vse doktrinarni Schönerer le za las odnehal ali da bi se njegovi somišljeniki udali.

Spravne konference, če jih vlada tudi skliče, se ali sploh ne bodo vršile, ako se jih namreč nemški nacijonalc ne udeleže, ali pa ne bodo imele nobenega uspeha.

ker ni več upanja, da bi sklepom, če sploh pride do kakih sklepov, stari Schönerer dal svoj blagoslov.

S tem pa zadobi Körberjeva grožnja glede eventualne odprave sedanje ustave aktuvelnejši pomen, zakaj s ponesrečenjem spravne akcije je naravnost pokopano tudi upanje, da sedanji parlament odobri pogodbo.

Spomenica slovenskega dijaštva graškega na vlado glede pripravljanih korakov za slovensko univerzo v Ljubljani.

Slovenci so edini narod Avstrije, čegar akademiška mladina se mora izključno v tujem, nemškem jeziku za časa akademiških študij izobraževati, potem pa, po dovršenih študijah, v svojem poklicu uradovati v slovenskem jeziku.

Vsakemu mislečemu človeku zdelo bi se perverzno, ako bi moral na pr. Nemec pravniške študije dovršiti v francoskem jeziku, da se na tak način usposobi za nemško uradovanje in za spretno in pravilno rabo nemških tehničnih izrazov.

Dočim ima vsaki mladi uradnik o nastopu službe itak že več nego dovolj opravka, da se uživi v svoj novi poklic, mora se Slovenec, ob sicer enakih razmerah, razun tega še le začeti učiti slovenske terminologije, ker med študijami ni imel prilike, da bi se spopolnjeval v isti!

Ko je torej slovensko dijaštvo iz odgovora na interpelacijo poslanca Malfattija izprevidelo, da ima najvišji predstojnik avstrijske naučne uprave resno voljo, vsakemu avstrijskemu narodu omogočiti akademiški študij v materinem jeziku in da se vlada ne bo obotavljala, ako treba v tem oziru stopiti pred zbornico s tozadevnim zakonskim načrtom, oglasilo se je zopet polno upov energično za ustanovitev že pol stoletja zahtevane slovenske univerze. Vlada pa, ki je že imela priliko izraziti svoje mnenje o ustanovitvi jugoslovanske univerze v Ljubljani, izjavlja, da treba v ta namen pred vsem dobro premišljenih pripravljanih korakov, nikakor pa ni povedala, kakšen naj bo ta prehod k ustanovitvi popolne univerze in ni se tudi izrazila s pričakovano jasnostjo o vprašanju, na kak način namerava, dokler ne ustanovi popolne slovenske univerze, slovenskemu dijaštvu v smislu javno priznanega svojega principa omogočiti študij v materinem jeziku!

Ker je vlada izrecno izjavila, da bo kaj dosegljivega vedno rada izvrševala, zato slovensko dijaštvo apeluje na čisto povdarjano pravičnost vlade nasproti vsem ter se s predloženo spomenico obrača na njo s prošnjo, naj nemudoma ukrene vse potrebno, da se na univerzah, na katerih do zdaj slovensko dijaštvo mora študirati, na graški in na dunajski, uvedejo začasno, — dokler se Slovincem ne ustanovi lastna univerza na domačih tleh — slovenska predavanja. S tem izpolni vlada ne le svojo dosedaj zanemarjeno dolžnost, da skrbi za potrebno jezikovno izobrazbo slovenskega dijaštva za njega

bodoči poklic, ampak pripravlja tudi na najprimernejši način tla za bodočo jugoslovansko univerzo v Ljubljani, kajti vse te učne sile se lahko iz Gradca in iz Dunaja premestijo na ljubljansko univerzo. Da vlada še bolj izprevidi utemeljenost te naše prošnje, hočemo jej v sledečem, na podlagi zgodovinskih dejstev, dokazati, da ste gori imenovani univerzi kakor nalašč ustvarjeni, da sprejmeta začasno slovenske stolice.

Kakor se je že često, zlasti v proračunski debat dne 13. junija l. 1871. odločno povdarjalo v poslanski zbornici, ustanovljena je graška univerza glasom ustanovne listine ne le za Nemce, ampak za oba naroda notranje Avstrije, torej tudi za Slovence, ki imajo potemtakem popolno pravico zahtevati, da se na isti uvedejo slovenska predavanja, zlasti, če jih zahtevajo samo začasno.

Saj se je pa tudi že res na graški univerzi predavalo v slovenskem jeziku na vseh štirih fakultetah. Z min. odločbo od dne 10. decembra l. 1849. je bil na graški univerzi nastavljen za avstrijsko državljansko pravo v slovenskem jeziku slavnoznani pisatelj in učenjak Kranjc; ravno tako profesor cerkvenega prava dr. Josip Kopač z min. odl. od dne 13. marcija l. 1850. za kazenski pravdni red v slovenskem jeziku, in z min. odl. od dne 25. septembra l. 1850. profesor finančne vede dr. Josip Skedl, z obvezo predavati kazensko pravo v slovenskem jeziku, dočim sta profesorja dr. Robič in dr. Tosi slovenski predavala na teologični fakulteti, katera predavanja so v slovenskem jeziku navedena v leksijskem katalogu graške univerze. Ako so se morala ta predavanja začasno ustaviti, zakrivila je to, kakor je povdarjal v državnem zboru l. 1871. poslanec Kosta, edino le vlada, ki slovenskim predavanjem ni posvečevala tiste nežne pozornosti in skrbi, kakoršnje treba vsaki novi napravi in zlasti zato, ker se slovenskim dijakom ni dovolilo delati izpite v slovenskem jeziku. Ker so slovenski poslanci na burno izraženo željo vsega slovenskega naroda l. 1870. iznova zahtevati ustanovitev slovenske univerze, sklenila je vlada zopet aktivirati slovenska predavanja na graški univerzi, posebno glede judicijelnih predmetov, ter je v ta namen upostavila v proračun znesek 3600 gld. Iz vsega tega jasno sledi, da vlada ne stori prav nič novega, ako sedaj zopet uvede začasno slovenska predavanja na graški univerzi, dokler ni ustanovila popolne slovenske univerze. To bi bilo tembolj naravno in upravičeno, ker dandanes na graški univerzi delajo lahko celo Italijani izpite v svojem materinem jeziku, ki imajo pač nanje manje narokov, nego v isti deželi rojeni Slovenci na slovenska predavanja.

Nič manj tehtni vzroki govore za začasno uvedenje slovenskih predavanj na dunajski univerzi, ker se je tudi glede iste vlada že l. 1871. pogajala z dr. Ferd. Pogačnikom o uvedanju slovenskih predavanj in ker mora iz gmotnih vzrokov dandanes na dunajski univerzi študirati še več slovenskih dijakov nego v Gradcu.